

A Romániai Magyar Könyvtárosok Egyesületének tanácskozása

(2003. augusztus 25–27.)

Az illyefalvi várdomb lábánál, az 1990-es évek elején létrehozott modern konferenciaközpontban került sor a romániai magyar könyvtárosok eddig legnagyobb létszámú összejövetelére. Mint köszöntő beszédében *Kiss Jenő*, az egyesület elnöke, a Kovászna Megyei Könyvtár igazgatója és a tanácskozás fő szervezője elmondta, eredeti szándékuk az volt, hogy a magyarországi példát követve a romániai magyar könyvtárosok első vándorgyűlését szervezik meg, ám nem láttak garanciákat arra, hogy a következő évre is sikerül megteremteni az ehhez szükséges anyagi fedezetet, ezért inkább csak „tanácskozás”-ra invitálták a résztvevőket. Az előadások tematikai változatosága, az azokhoz kapcsolódó viták, a megjelentek köre (Partium 10, Kolozs megye 9, Maros megye 14, Hargita megye 30, Kovászna megye 28, Magyarország 8 fő) mindenestre biztosították azt, hogy a tanácskozás minden tekintetben felért egy hazai vándorgyűléssel.

Az első, beköszöntő előadás a múltba tekintett. *Róth András* (Haáz Rezső Tudományos Könyvtár, Székelyudvarhely) a két világháború között működött erdélyi magyar könyvtárakat mutatta be. Érdekes megemlítenünk: a versailles-i békeszerződést követően Magyarország 1348 tudományos és közművelődési könyvtárából 326 (25%) került át Romániához. *Róth András* az egykori népkönyvtáraktól az egyházi, tudományos könyvtárakig – számot vetve az újabb intézményekkel is – ezek sorsát, tevékenységét tekintette át. (Előadásának rövidített változata a *Korunk* 2002. évi áprilisi számában jelent meg.) Ezt követően e sorok írója *A kortárs magyar irodalom olvasottsága avagy ajánlási lehetőségei a közművelődési könyvtárakban* címmel ismertette azokat a felméréseket, amelyek a mai magyar szerzők

fogadtatását vizsgálták a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban, majd szólt azokról az olvasási programokról, rendezvényesorozatokról, amelyek – mintegy válaszként a felmérések nem éppen szívderítő eredményeire – sikeresen népszerűsítették a kortárs (határon innen és határon túli) magyar műveket. *Praznovszky Mihály* (Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém) – csatlakozva ahhoz a véleményhez, hogy a könyvtáraknak a korszerű információs szolgáltatások mellett súlyt kell helyezniük a szépirodalom népszerűsítésére is – *XXI. századi olvasmányélményünk: Krúdy Gyula* címmel tartott előadást, arra is emlékeztetve, hogy az író 125 éve született. Véleménye szerint a közvéleményben állandósult egy bizonyos Krúdy-kép (amiben a Szinbád című film is szerepet játszott), ám Krúdy klasszikus regényeinek, a személye köré fonódó életrajzi legendáknak, művei újabb értelmezésének (hogyan jelenik meg azokban az erotika, a szürrealizmus stb.) megismerése, megismertetése változásokat hozna a hagyományos Krúdy-képben.

Másnap kiállításmegnyitóval kezdődött a program. *Róth András* mutatta be az 50x70 cm-es tablón kifüggesztett szellemes, *Könyv a könyvben* című kiállítását. A tárlat – változatos forrásműveket felhasználva – azt mutatta be, hogyan jelenik meg a könyv mint illusztráció.

Fehér Miklós (Könyvtári Intézet) *Könyvtár – jövő – jövőkönyvtár* című előadása lapunk korábbi számában jelent meg, legfeljebb annyiban egészíthetjük ki, hogy előadásának nem csak legfontosabb szöveges részeit vetítette le a hallgatóság elé, hanem grafikai illusztrációkkal és zenei aláfestéssel is kísérte azokat, s ezzel még meggyőzőbbé tette szubjektív jövőképét.

Dippold Péter (Könyvtári Intézet) egy közvetlenebb jövőképet rajzolt elénk a könyvtárügy európai távlatairól. Kifejtette: a könyvtár szerepe változatlan, ám a fogalmak átértékelődnek, a tevékenységek átalakulnak, a közgyűjtemények között új típusú kapcsolatok jönnek létre. Szólt a nemzetközi kapcsolatok különböző típusairól, az EU projektjeiben való részvétel nehézségeiről és azokról a projektekről, amelyekben Magyarország is részt vesz, valamint arról is, hogy mit tehet a

szakma azért, hogy a romániai magyar könyvtárakat is bevonhassák azokba.

Bartos Éva (Könyvtári Intézet) szintén a könyvtárügy, könyvtári szolgáltatások változásairól szólt – ezúttal a könyvtáros személyét megközelítve – *A könyvtárosság a változó világban* címmel. Újra kell gondolni a könyvtáros szerepét (pl. kell-e a lexikális tudás vagy elég az információkereső rendszerekben való jártasság stb.), a könyvtáros kifejezés gyűjtőfogalom, a munkaterületek specializálódtak, ezért a képzésnek is differenciáltnak kell lennie, ugyanakkor a könyvtárost mentesíteni kell az adminisztrációs munkától.

Bartos Éva előadására utalt *Sebestyén Mihály* (Teleki Téka, Marosvásárhely), amikor örvendezését fejezte ki a felett, hogy milyen sok fiatal és új arcot lát a jelenlévők között, ám nem tudja, hogy ez azt jelenti-e, hogy ilyen vonzó a könyvtáros szakma vagy csak azt, hogy az alacsony bérek miatt magyarokat is kénytelenek alkalmazni a romániai könyvtárak. Előadásában – *A XVI–XVII. századi könyvtári katalógusszerkesztés kérdései* – egyébként arról tett tanúságot, hogy viszonylag keveseket érintő szakmai kérdésekről hogyan lehet élvezetes, ironikus és önironikus (hiszen saját munkásságának műhelykérdéseiről beszélt) előadást tartani.

Ezt követően *Fülöp Géza*, az erdélyi informatikai szakemberek jól ismert doyenje *Digitalizálás a könyvtárban* címmel tartott a történeti előzményekre is utaló, a használó és a könyvtáros számára egyaránt szemléletes, a romániai és a nemzetközi gyakorlatra is kitekintő előadást. Megállapította: a jövő könyvtára hibrid könyvtár lesz, ahol a hagyományos és elektronikus dokumentumok egyaránt hozzáférhetőek lesznek.

Az utolsó nap délelőttjén a romániai magyar könyvtárak gondjairól, teendőiről esett szó.

Fülöp Mária, aki nyugdíjba vonulásáig, 1991-ig negyven éven át volt a Maros Megyei Könyvtár munkatársa, a könyvtárban az elmúlt évtizedben újra meginduló helyismereti munkáról, annak műhelykérdéseiről, kiadványokról, köztük az általa szerkesztett legújabb bibliográfiáról (*Maros megye a könyvekben 1990–1999, Marosvásárhely, 2002*), további tervekről tartott sokoldalú, követésre méltó módszertani kérdéseket is tartalmazó előadást. (A sza-

vaiból, személyiségéből sugárzó ügyszeretet, elhivatottság feltehetően hozzájárul majd ahhoz, hogy fiatal hallgatói körében valóban követőkre találjon.)

A Bihar megyei közkönyvtárak helyzetéről szólt *Tavaszi Hajnal*, a megyei könyvtár munkatársa. A megye nyolcvanöt községi könyvtára közül mintegy huszonötben alkalmaznak főhivatású könyvtárost, sok a névlegesen működő könyvtár, kevés az állománygyarapítási keret, a kétmillió lejes összeg (kb. tizennégyezer forint) már jónak mondható. Az értelmiség kivonult a falvakból (a tanárok is ingáznak), a helyi kulturális élet a korábbihoz képest hanyatlóban van. Sajnos a megyei könyvtárban is visszaesett a magyar nyelvű irodalom keresettsége, holott Nagyvárad lakosságának huszonkét százaléka magyar. Örvedetes viszont, hogy újabban kötelezték a könyvtár igazgatóját arra, hogy a gyarapítási keretből a lakosság arányának megfelelően vásároljon magyar nyelvű könyveket.

Jobb a helyzet Kovászna megyében – mint Kiss Jenőtől hallottuk –, ám az előző időszakhoz képest jelentősen romlott. 1990-ben harminckét településből huszonnégyben volt főállású könyvtáros, ám amikor a könyvtárak 1997-ben önkormányzati alárendeltségbe kerültek, „elkezdték nyirbálni a béreket”, így ma már csak tizenhat településen van főhivatású könyvtáros. (Ennek kapcsán megemlítette: mivel az RMDSZ jelöli a polgármestereket, az egyesület elnöksége javasolni fogja a szövetség legfelsőbb vezetőségének, hogy a könyvtárak fenntartásának, fejlesztésének a programja, kötelezettsége kerüljön be a választási programokba.) A könyvtárak mintegy felében nincs gyarapításra fordítható összeg. Ebben az esetben a megyei könyvtár vásárol részükre könyveket, illetve a különböző alapítványok által adományozott könyveket osztják szét közöttük. Sajnos ez utóbbiak nem mindig felelnek meg a célnak, jóval több gyermekkönyv kellene. Felhívta a figyelmet arra, hogy a testvérkönyvtári kapcsolatokat is sokkal jobban ki kellene használni, bővíteni. A könyvtárak működési körülményeit, nehézségeit is tükröző, ugyanakkor tárgyilagos számvetések után – afféle pozitív jövőképet is előre vetítve – a Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár igazgatójának az előadásával zárult a romániai magyar könyvtárakról szóló beszámoló köré.

A városi könyvtár 2001-ben készült el. Háromszintes, alapterülete 11 893 m², állománya százhuszezer kötet, a beíratkozott olvasók száma 4728 (a lakosság tizennégy százaléka). A hagyományos könyvtári dokumentumok mellett gazdag „Hangzó- és látványtár” is található a könyvtárban. Gyermekefoglalkozások (a Kuckó játszóházban), könyvbemutatók, kiállítások, szabadegyetemi előadások rendezése mellett különböző közösségeknek (a legnépszerűbb a régiséggyűjtők klubja) is helyt ad a könyvtár, amely egy helyi tudományos műhely is kialakított, s ennek eredményeként a közelmúltban közreadták az Aeropolis című tanulmánykötet harmadik kötetét.

A továbbiakban magyarországi tájékoztatókat hallgattak meg az érdeklődők. *Kálóczy Katalin*, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Főosztálya tanácsosa ismertette a minisztérium támogatási formáit. A határon túli könyvtárak állománygyarapítására nyújtott támogatás mellett nagyobb súlyt fektettek és fektetnek majd a szolgáltatások korszerűségét, minőségét elősegítő programokra (internetes kapcsolatok kiépítése, szoftverek vásárlása, továbbképzések szervezése).

Monok István, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) főigazgatója elmondta, hogy az intézmény feladata a határon túli könyvtárak támogatása is, igyekeznek a központi szolgáltatások közül minél többet biztosítani a részükre, ezt szolgálja például a Magyar Elektronikus Könyvtár Kolozsváron elhelyezett tükörszervere, amely sokkal olcsóbbá teszi a hozzáférést. Sajnos – mivel a számuk csökkent – a kötelempéldányokból már nem tudnak küldeni a könyvtáraknak. Kérte a könyvtárosokat, hogy gyűjtsék össze az OSZK részére a magyar vonatkozású dokumentumokat, keressék fel a helyi kiadókat, hogy kiadványaikat ajánlják fel a MEK-nek.

Köszöntötte a tanácskozást *Koncz Erika*, az NKÖM közgyűjteményekért felelős államtitkára is, aki felvázolta a minisztérium határon túli könyvtári stratégiáját, s – többek között – ígéretet tett a következő évi „vándorgyűlés” támogatására is.

A tájékoztatókat élénk konzultáció követte, amelyen számos gyakorlati kérdést sikerült tisztázni, többek között azt, hogy azok a könyvtárosok, akik hungaricumokat, köztük aprónyomtatványokat gyűjtenek, valamint eljárnak a kiadók-nál, hogy kiadványaikat felpin ajánlják fel a MEK-nek, megbízólevelet kaphatnak az OSZK-tól.

A tanácskozás hivatalos programja ezzel véget ért. Kiss Jenő, az egyesület elnöke zárszavában hangsúlyozta: a tanácskozás hozzájárult ahhoz, hogy a szétszórtságban élő magyar könyvtárosok összetartozását megerősítse, s jó volt (természetesen nem először) megbizonyosodni arról is, hogy ennek az összetartozásnak fontos részét jelentik a magyarországi kollégák, intézmények, a könyvtárügy irányítói is. Hangsúlyozta, hogy a szakmai előadások, konzultációk nemcsak a szakmai ismereteket bővítették, hanem sok esetben konkrét tennivalókra, a helyi együttműködés új formáira is ösztönözték a jelenlévőket. Az együttlét öröme, az új, személyes kapcsolatok kialakítása vagy megerősítése jellemezte a három napot.

Mit tehet mindehhez hozzá e sorok írója? Először azt, hogy az előadások a következő fontosabb tárgykörökben hangzottak el: könyvtártörténet (1), digitalizálás-számítógépesítés (1), helyzetelemzés a romániai magyar könyvtárakról (3), könyvtári jövőkép (3), Magyarország és a romániai magyar könyvtárak kapcsolatai (3), a könyvtári munka módszertani kérdései (4).

Azt hiszem, az arányok megfeleltek a tanácskozás céljainak, annál is inkább, mert a viszonylag elméleti megközelítésű előadások is a gyakorlati teendőket szolgálták.

Másodikként még azzal kell kiegészítenem e kissé hosszadalmasnak tűnő tudósítást, hogy a tanácskozás (miként a vándorgyűlések) természetesen kiegészült kellemes kulturális (és kulináris) programokkal: a résztvevők megtekintették (a kiállítás rendezőjének, Praznovszky Mihálynak a kalauzolásával) Jókai Mór és Mikszáth Kálmán illyefalvi állandó kiállítását, a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumot, kirándultak Csernátonba (újabb múzeumlátogatások), ahol pazar vendéglátásban volt részük, s kiváló népszenei műsort hallgattak meg, ami azonban rövidesen átváltott tánczenévé, így az előbbieken említett kapcsolatok kiépítésére immár közvetlen testközelben kerülhetett sor. Harmadikként – s gondolom, minden résztvevő nevében – már csak azt szeretném megemlíteni, hogy köszönet a szervezőknek, a támogatóknak (NKÖM, Kovászna Megyei Könyvtár, Kovászna Megye Tanácsa, Communitas Alapítvány).

További hasonló együttléteket, eredményes munkát!

Arató Antal